

*Natalia Blahun,  
Doctor of Pedagogy, professor,  
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University,  
57, Shevchenko Str., Ivano-Frankivsk, Ukraine*

### **SOCIALIZATION OF PUPIL'S PERSONALITY BY MEANS OF STUDYING UKRAINIAN LITERATURE**

The article describes the approaches to the formation of personality socialization by means of studying Ukrainian literature. It is known that literature is the most important method of perceiving changes of the world. The ways of creating artistic images and characters, situations and social conflicts represented by outstanding writers have powerful educational potential. Psycho-pedagogical science has proven that personality is being developed from 12 to 17 years, because this is the very period when evolution of self-consciousness as well as moral and spiritual qualities of secondary school-age children is reaching its highest level. It should be noted that in the development of personality socialization the spiritual world of an individual is of prime importance. For example, in the rational sphere we see the education of national consciousness. Regarding the sensual sphere, the foreground is the sense of duty, patriotism, dignity, self-esteem, pride and honour. Volitional aspect provides observance of discipline, self-organization and determination of a man as an intelligent being. Family education takes an important place in the formation of socialization, because considerable attention is paid in the presented topics to the study of spiritual and moral, family and domestic, family and aesthetic educational traditions reflected in the works of Ukrainian authors. Pupils can characterize characters of literary works with the motivation for their actions and behaviour in different circumstances of life; to give reasons for their personal judgments about the reads on a background of understanding the importance of family relations; to express personal attitude to the literary heroes. A dominating aspect in the above mentioned process is certainly the national consciousness. Its basis, on the one hand, is knowledge about the people as a political, economic, psychological, and spiritual (traditions, customs, rituals, history) community; and on the other hand, it is the information about its individual representatives who are the embodiment of the most typical features of the character and mentality of his/her countrymen, express and defend the interests of Ukrainians, on the basis of which one can have the idea about the typical features and parameters of the gene pool, as well as character of the nation and society as a whole. After considering the themes for teaching Ukrainian literature to pupils of secondary schools, we can conclude that national and panhuman factors represented in literary works unconditionally facilitate the development of personality socialization, forming a spiritually rich individual, citizen-patriot, who possesses the highest ethical and moral virtues, respects the past, cares about the future of his/her nation, Ukraine.

**Keywords:** socialization, fiction, programme material, self-realization, national consciousness.

*Подано до редакції 02.06.2016*

УДК: 373.5:94(477)

*Роман Геннадійович Баландюк,  
аспірант Інституту педагогіки,  
Національна академія педагогічних наук України,  
вул. Артема, 52-Д, м. Київ, Україна*

### **ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СКЛАДОВОЇ У ЗМІСТІ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У 8-9 КЛАСАХ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ**

*У статті представлено результати навчання економічної складової у змісті шкільного курсу історії України у 8-9 класах з урахуванням вимог компетентнісного, діяльнісного та особисто-орієнтованого підходів до навчання. Апробація створених навчально-методичних матеріалів, статистичні обрахунки одержаних результатів під час експериментального дослідження дають підстави стверджувати, що розроблена методика навчання економічної складової є ефективною та дієвою у навчанні учнів історії.*

**Ключові слова:** економічна складова, історія України, методика навчання, експеримент.

**Постановка проблеми.** Останні події в Україні засвідчують, що система освіти переживає кризу. У цих умовах громадськість і влада пропонують реформувати не лише систему освіти загалом, а й методику навчання економічної складової у змісті шкільного курсу історії України зокрема. Економічна складова

постає одним з ключових елементів шкільної історичної освіти, що закладає певні знання, вміння, навички, ціннісні ставлення, які необхідні молодому поколінню у житті [1, с. 166; 2, с. 35]. Вчителі-практики переконують, що, використовуючи традиційну методику, досить важко навчити учнів розуміти та використовувати

вати економічну складову. Та й результати анкетування учнів у 8-9 класах дозволяють стверджувати про наявний середній рівень навчальних досягнень. Тому вважаємо, що в умовах кризи освіти варто запропонувати нову методику навчання економічної складової у змісті історії України у 8-9 класах, яка виявиться більш дієвою та ефективною, ніж традиційна методика.

#### **Аналіз літератури з проблеми дослідження.**

Проблемам навчання економічної складової у шкільному курсі історії України присвячені праці та статті таких вчених, як-от: К. Баханов, О. Вагін, М. Винокурова, В. Комаров, О. Пометун та інші. Проте, на сьогодні недостатньо сучасних науково-методичних видань з навчання економічної складової, які б враховували вимоги компетентнісного, діяльнісного та особисто-орієнтованого підходів до навчання.

**Метою** статті є висвітлення результатів перевірки авторської експериментальної методики навчання економічної складової у змісті історії України у 8-9 класах загальноосвітньої школи.

**Методи дослідження.** У даному дослідженні було використано аналіз, узагальнення та математичну статистику.

**Виклад основного матеріалу.** Як відомо, мета будь-якого експериментального дослідження полягає у тому, щоб обґрунтувати, що нова методика навчання є більш ефективнішою, порівняно з діючою, традиційною методикою [3, с. 167]. До початку експерименту нами висувалось припущення, що експериментальна методика навчання економічної складової у змісті історії України у 8-9 класах є ефективною. Щоб це перевірити, нами було сформовано статистичні гіпотези, а саме:

- нульова гіпотеза ( $H_0$ ), яка стверджує, що відмінностей між експериментальною і традиційною методиками не існує;

- альтернативна гіпотеза ( $H_1$ ), яка стверджує, що відмінності між експериментальною і традиційною методиками існують.

Для того, щоб визначити, яку гіпотезу застосувати, а яку відкинути, вченими беруться до уваги статистичні критерії. Тобто на основі зібраної інформації після проведеного анкетування визначається число, яке називають емпіричним значенням критерію. Це число порівнюють із відомим, табличним числом, яке називають критичним значенням критерію [4, с. 43-44]. Як стверджують дослідники, при визначенні значення критерію варто враховувати похибку, яка у педагогічних дослідженнях не повинна бути більшою 0,05 [3, с. 168]. Якщо отримане емпіричне значення критерію менше або дорівнює критичному значенню, то це означає, що нульова гіпотеза береться до уваги, а відмінностей між експериментальною і традиційною методиками не існує. Проте, якщо ж емпіричне значення критерію більше за критичне значення, то це означає, що нульовою гіпотезою нехтують, натомість альтернативна гіпотеза береться

до уваги, яка стверджує про відмінності між експериментальною і традиційною методиками [4, с. 44].

Щоб здійснити відбір експериментальних і контрольних класів, необхідно розрахувати генеральну і вибірку сукупність. Генеральна сукупність у нашому дослідженні становить 81557 учнів 8-9 класів Житомирської, Київської та Рівненської областей [5]. Що стосується вибіркової сукупності, то у педагогічних дослідженнях допускаються малі вибірки в межах 300-500 спостережень, що вважається цілком достатнім для формулювання висновків [3, с. 168]. У нашому дослідженні взяли участь 402 учні, які навчаються у 16 класах. Було визначено, що з них 8 класів будуть експериментальними, а інші 8 – контрольними. У контрольних класах навчання економічної складової у змісті історії України здійснювалось за традиційною методикою, а серед учнів експериментальних класів – за розробленою нами методикою. Протягом 2015-2016 років на базі шкіл, гімназій та навчально-виховних комплексів Житомирської, Київської та Рівненської областей здійснювався цей експеримент.

Загалом, експериментальна методика навчання економічної складової у 8-9 класах була розроблена ще у 2013-2014 роках. Вчителі, які прослухали лекції з навчання економічної складової у шкільному курсі історії України, отримали методичні матеріали, в яких пояснено, що таке економічна складова, яка її роль у шкільному курсі історії, чому так важливо вміти навчати її у шкільному курсі історії, та поінформовано про те, що існують більш ефективні способи навчання економічної складової, ніж ті, що пропонує традиційна методика.

Ураховуючи сучасні вимоги до навчання історії, нами було взято за основу реалізацію компетентнісного, діяльнісного та особисто-орієнтованого підходів до навчання історії. Тому економічна складова змісту історичної освіти у розробленій нами методиці подається як основа при формуванні предметної історичної компетентності в усіх її компонентах (просторова, хронологічна, логічна, інформаційна та аксіологічна компетентності) та ключових підприємницької та соціальної компетентностей. Ці аспекти визначили те, що в наших методичних рекомендаціях з навчання економічної складової ця складова подається через комплексне її формування, активне застосування інтерактивних методів навчання, використання як традиційних типів уроків, так і практичних занять як нової форми навчальної роботи на уроках історії. Після проведених майстер-класів вчителі отримали методичні рекомендації з навчання економічної складової, а також анкети з метою перевірки наявного рівня знань, умінь, навичок і сформованих ставлень учнів з навчання економічної складової на початку та після проведеного експерименту. Також анкети були надіслані або передані вчителям з контрольними класами.

Під час дослідження ми постійно проводили консультації з вчителями або при особистих зустрічах, або за допомогою Інтернету чи телефону. У вересні 2015 року вчителі провели анкетування учнів, а вже у жовтні нами були отримані ці матеріали від усіх досліджуваних класів. Це дозволило нам приступити до порівняння стану

навчання економічної складової до початку експерименту з метою визначення однорідності класів.

У цей же час вчителі активно приступили згідно з календарно-тематичним плануванням до навчання економічної складової. Як свідчать бесіди з вчителями, типовими проблемами у ході експериментального навчання у 8-9 класах стало те, що для учнів незвичним було проведення уроків історії у формі практичних занять. Практика показала, що не всі діти навчені працювати в групах, де кожен виконує певну важливу роль, взаємодіяти один з одним з метою навчитися, дізнатися щось нове з теми. Також по реакції дітей, як стверджують деякі вчителі, учні 8-х та й 9-х класів не завжди розуміли, що інформацію можна отримати не лише з інформаційного тексту, а й з ілюстрацій, схем, таблиць тощо.

Іншими проблемами були такі. Наприклад, у 8-х класах вчителі повідомляли про важкість для учнів повноцінно зрозуміти та використовувати в подальшому економічні поняття. Щоб розв'язати цю проблему, кожному вчителю були надіслані або передані методичні рекомендації з навчання різних типів економічних понять у шкільному курсі історії. У 9-х класах багато учнів не зуміли повністю впоратись з історико-економічними задачами. По-перше, учням важко було зрозуміти, що задачі бувають не лише у точних науках, а й у гуманітарних також. По-друге, виявилось, що навіть деякі вчителі не готові до навчання учнів розв'язувати історико-економічні задачі. За таких умов ми змушені були внести корективи і організувати майстер-клас для вчителів. На цих заняттях вчителі вчилися розв'язувати типові історико-економічні задачі за алгоритмом.

Особливо продуктивно проходили у 8-х класах уроки з навчання економічної складової, в яких використовувались прийоми «кожен учить кожного», «читання з позначками», «п'ять речень», «нерозв'язаний кросворд», «бортовий журнал» тощо. У 9-х класах учні із захопленням брали участь на уроках з використанням прийому історичного передбачення, заповнення таблиць «знаю – хочемо дізнатись – дізнались», написанню творів-есе, виконання вправ «читання в парах / узагальнення в парах», «дві правди, одна брехня» тощо.

Як переконували нас вчителі, із захопленням серед учнів 9-х класів пройшли уроки узагальнення та систематизації на теми: «Українські землі у складі Російської та Австрійської імперій наприкінці XVIII – на початку XIX ст.» та «Модернізація українського суспільства в середині – другій половині XIX ст.». Вчителі відзначали підвищену зацікавленість та активність учнів на цих уроках, які проходили у формі гри із зупинками. Результати уроків контролю та корекції у 9-х класах показали, що дітям до вподоби розв'язувати різнірівневі завдання з використанням інформаційного тексту, ілюстрацій, схем, таблиць тощо. У квітні-травні 2016 року було проведено підсумкове анкетування учнів з метою перевірки ефективності навчання економічної складової серед досліджуваних класів.

Після опису ходу дослідження варто навести математичні розрахунки перевірки результатів дослідження. Бальні результати вхідного анкетування з визначення рівнів досягнень учнів у навчанні економічної складової у змісті історії України на початку формульованого експерименту серед контрольних та експериментальних класів були переведені у емпіричні частки (табл. 1).

Таблиця 1.

*Рівні досягнень з навчання економічної складової учнів 8-9 класів на початку формульованого експерименту в емпіричних частках*

Рівні навчальних досягнень	Емпіричні частки		Всього учнів
	Контрольні класи	Експериментальні класи	
Високий	25 (А)	24 (Б)	49
Достатній	42 (В)	43 (Г)	85
Середній	34 (Д)	41 (Е)	75
Низький	98 (Є)	95 (Ж)	193
Всього учнів	199	203	402

Після з'ясування рівнів навчальних досягнень учнів ми порівняли результати анкетування досліджуваних класів з метою перевірки однорідності вибірки. Відомо, що вибірки в нашому експериментальному дослідженні є випадковими і незалежними, тому використаємо критерій Пірсона ( $\chi^2$  – квадрат), який застосовується за таких умов. За цим критерієм надаємо класам із рівнів навчальних досягнень літери від А до Ж, як показано у табл. 1. Визначаємо ці дані як емпіричні частки. Далі потрібно розрахувати теорети-

чні частоти для всіх комірок таблиці. Так, умовно теоретична частота вимірюється за формулою: кількість учнів з окремої групи множимо на загальну кількість учнів за певним рівнем навчальних досягнень. Після цього отримане число ділимо на кількість усіх учнів з обох класів.

Далі, щоб визначити  $\chi_{\text{емп}}^2$ , вписуємо відомі дані у таблицю та здійснюємо розрахунок 4, 5 та 6 стовпців таблиці 2.

Таблиця 2.

Розрахунок критерію  $\chi^2$  для досліджуваних класів

Комірки таблиці частот	Емпірична частота $f_e$	Теоретична частота $f_t$	$f_e - f_t$	$(f_e - f_t)^2$	$\frac{(f_e - f_t)^2}{f_t}$
1	2	3	4	5	6
1 А	25	24,26	0,74	0,55	0,02
2 Б	24	24,74	-0,74	0,55	0,02
3 В	42	42,08	-0,08	0,01	0,0002
4 Г	43	42,92	0,08	0,01	0,0002
5 Д	34	37,13	-3,13	9,80	0,26
6 Е	41	37,87	3,13	9,80	0,26
7 Є	98	95,54	2,46	6,05	0,06
8 Ж	95	97,46	-2,46	6,05	0,06
Суми	402	402	0		0,68

Тобто на початку дослідження  $\chi_{\text{емп}}^2 = 0,68$ . Для знаходження критичного значення  $\chi_{\text{кр}}^2$  необхідно визначити число ступенів свободи за формулою:

$$U = (K - 1) \times (C - 1),$$

де  $K$  – число категорій,  $K = 4$ ;

$C$  – кількість розподілів, що порівнюються,  $C = 2$ .

$$U = (4 - 1) \times (2 - 1) = 3.$$

Відповідно, за таблицею критичних значень критерію  $\chi^2$  для рівня значущості  $\alpha = 0,05$  табличний критерій  $\chi_{\text{кр}}^2 = 7,82$ .

Тому отримуємо нерівність  $\chi_{\text{емп}}^2 < \chi_{\text{кр}}^2$  (0,68 < 7,82). Статистично було підтверджено істинність

нульової гіпотези ( $H_0$ ) про те, що відмінностей у розходженнях результатів досліджуваних класів на початку експерименту немає. Це означає, що експериментальні та контрольні класи є однорідними.

Оскільки протягом 2015-2016 років на основі розробленої нами експериментальної методики здійснювалось навчання економічної складової у експериментальних 8-9 класах, за допомогою анкетування було перевірено ефективність цього навчання наприкінці навчального року. Аналіз результатів серед контрольних та експериментальних 8-9 класів після проведеного експерименту представлено у табл. 3.

Таблиця 3.

## Рівні досягнень з навчання економічної складової учнів 8-9 класів після проведеного експерименту в емпіричних частках

Рівні навчальних досягнень	Емпіричні частки		Всього учнів
	Контрольні класи	Експериментальні класи	
Високий	27 (А)	45 (Б)	72
Достатній	47 (В)	50 (Г)	97
Середній	36 (Д)	59 (Е)	95
Низький	89 (Є)	49 (Ж)	138
Всього учнів	199	203	402

Розрахунок емпіричного значення критерію  $\chi^2$  для досліджуваних класів представлено у табл. 4.

Таблиця 4.

Розрахунок критерію  $\chi^2$  для досліджуваних класів

Комірки таблиці частот	Емпірична частота $f_e$	Теоретична частота $f_t$	$f_e - f_t$	$(f_e - f_t)^2$	$\frac{(f_e - f_t)^2}{f_t}$
1	2	3	4	5	6
1 А	27	35,64	-8,64	74,65	2,09
2 Б	45	36,36	8,64	74,65	2,05
3 В	47	48,02	-1,02	1,04	0,02
4 Г	50	48,98	1,02	1,04	0,02
5 Д	36	47,03	-11,03	121,66	2,59
6 Е	59	47,97	11,03	121,66	2,54
7 Є	89	68,31	20,69	428,08	6,27
8 Ж	49	69,69	-20,69	428,08	6,14
Суми	402	402	0		21,72

Тобто після проведеного дослідження  $\chi_{\text{емп}}^2 = 21,72$ . Так як критичне значення  $\chi^2$  є незмінним, тому  $\chi_{\text{кр}}^2 = 7,82$ . Отримуємо нерівність  $\chi_{\text{емп}}^2 - \chi_{\text{кр}}^2$  ( $21,72 - 7,82$ ), де  $\chi_{\text{емп}}^2$  є суттєво більшим числом, ніж  $\chi_{\text{кр}}^2$ . Це свідчить, що істинною є альтернативна гіпотеза ( $H_1$ ), яка стверджує про емпіричну відмінність результатів навчання економічної складової у змісті історії України серед контрольних та експериментальних 8-9 класів. Тому математично було доведено, що інноваційна методика навчання економічної складової у змісті історії України є більш ефективною за традиційний варіант навчання. Так як досліджувані класи на початку експерименту були визначені як однорідні, а на кінець експерименту відбулось суттєве зростання  $\chi_{\text{емп}}^2$ , що свідчить про позитивний вплив нами розробленої методики навчання на учнів 8-9 експериментальних класів.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Баландюк Р. Г. Зміст і місце економічної складової серед інших компонентів змісту шкільної історичної освіти / Р. Г. Баландюк // Вісник Житомирського державного університету. – 2014. – № 1. – С. 166-169.
2. Баландюк Р. Г. Методичні аспекти навчання економічної складової змісту історії України майбутніх вчителів історії / Р. Г. Баландюк // Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. – 2015. – № 12. – С. 35-40.
3. Лузан П. Г. Основи науково-педагогічних досліджень / П. Г. Лузан, І. В. Сопівник,

#### REFERENCES

1. Balandiuk, R. G. (2014). Zmist i mistse ekonomichnoi skladovoi sered inshykh komponentiv zmistu shkilnoi istorichnoi osvity [The content and place of the economic component between other components of the historical school educational content]. *Visnyk Zhytomirskoho derzhavnogo universytetu – Zhytomyr State University Journal*, 1, 166-169 [in Ukrainian].
2. Balandyuk, R. G. (2015). Metodichni aspekty navchannia ekonomichnoi skladovoi zmistu istorii Ukrainy maibutnykh vchyteliv istorii [Methodical approaches of teaching economic component in the content of the Ukrainian history for the future history teachers]. *Zbirnyk prats Rivnenskoho derzhavnogo humanitarnoho universytetu – Proceedings of Rivne State University of Humanities*, 12, 35-40 [in Ukrainian].
3. Luzan, P. G., Sopivnyk, L. V. & Vygovska, S. V. (2010). *Osnovy naukovo-pedahohichnykh doslidzhen [The*

**Висновки та перспективи подальших досліджень.** Отже, можемо підсумувати, що експериментально-дослідницька робота з навчання економічної складової у змісті історії України серед учнів 8-9 класів виявила істотні відмінності. На початковому етапі експериментального дослідження було математично визначено, що контрольні та експериментальні 8-9 класи є однорідними. На кінець експерименту відбулися зміни. Класи, в яких навчання економічної складової проводилось за традиційною методикою, суттєвих змін не показали. Натомість, у класах, в яких навчання економічної складової здійснювалось за новою методикою, спостерігається динаміка зростання навчальних досягнень серед учнів. Тому припущення, що нами розроблена методика навчання економічної складової у змісті історії України у 8-9 класах загальноосвітньої школи є ефективною та дієвою, підтвердилось.

С. В. Виговська. – К.: Видавництво НУБП України, 2010. – 219 с.

4. Новиков Д. А. Статистические методы в педагогических исследованиях (типичные случаи) / Д. А. Новиков. – М.: МЗ-Пресс, 2004. – 67 с.

5. Статистичні дані про загальноосвітні навчальні заклади України за 2014/2015 та 2015/2016 н. р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/statistichni-dani-pro-zagalnoosvitni-navchalni-zakladi-ukrayini-za-2014/2015-ta-2015/2016-n.-r.html>.

*bases of research and educational investigations*]. Kyiv, Vydavnytstvo NUBP Ukrainy [in Ukrainian].

4. Novikov, D. A. (2004). *Statisticheskie metody v pedagogicheskikh isledovaniyakh (typovye sluchai) [Statistical methods in the pedagogical researches (typical cases)]*. Moscow, MZ-Press [in Russian].

5. *Statystichni dani pro zahalnoosvitni navchalni zaklady Ukrainy za 2014/2015 ta 2015/2016 n. r. [Statistic facts about general educational schools in Ukraine during 2014/2015 and 2015/2016 academic years]*. Retrieved from: <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/statistichni-dani-pro-zagalnoosvitni-navchalni-zakladi-ukrayini-za-2014/2015-ta-2015/2016-n.-r.html>. [in Ukrainian].

**Роман Геннадьевич Баландюк,**

аспірант Інститута педагогіки,

Національна академія педагогічних наук України,

ул. Артема, 52-Д, г. Київ, Україна

#### ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНАЯ МЕТОДИКА ОБУЧЕНИЯ ЭКОНОМИЧЕСКОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ В СОДЕРЖАНИИ ИСТОРИИ УКРАИНЫ В 8-9 КЛАССАХ ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ШКОЛЫ

В статье представлены результаты обучения экономической составляющей в содержании школьного курса истории Украины среди 8-9 классов. Последние события в Украине свидетельствуют о кризисе системы обра-

зования в целом и методики обучения экономической составляющей в содержании школьного исторического образования в частности. Экономическая составляющая есть одним из ключевых элементов школьного исторического образования, который формирует определенные знания, навыки, умения, прививает ценности, необходимые молодому поколению в жизни. Учителя-практики уверяют, что, используя традиционную методику, очень трудно научить учеников понимать и грамотно использовать в дальнейшем экономическую составляющую. Результаты анкетирования учащихся 8-9 классов свидетельствуют о среднем уровне учебных достижений. Эта проблема привела нас к тому, что обучение экономической составляющей должно быть усовершенствовано. Таким образом, целью данной статьи является представление результатов проверки авторской экспериментальной методики обучения экономической составляющей в содержании истории Украины среди 8-9 классов общеобразовательной школы. Сначала нами была изучена и проанализирована научно-методическая литература, проведено экспериментальное исследование, в ходе которого сделаны замеры уровня обучения экономической составляющей среди учащихся. Далее мы разработали авторскую методику обучения экономической составляющей. Также были выбраны контрольные классы, в которых обучение проводилось по традиционной методике, и экспериментальные классы, в которых была использована авторская методика. Статистические вычисления результатов доказали, что в классах с традиционной методикой обучения существенных изменений не произошло, в то время как в классах, где использовалась авторская методика обучения, наблюдается динамика роста учебных достижений среди учащихся. В конечном итоге можно утверждать, что созданная нами методика обучения экономической составляющей в содержании школьного курса истории Украины среди 8-9 классов является эффективной.

**Ключевые слова:** экономическая составная, история Украины, методика обучения, апробация.

**Roman Balandiuk,**  
*post-graduate student, Institute of Pedagogy,  
National Academy of Educational Sciences of Ukraine,  
52-D, Artema Str., Kyiv, Ukraine*

#### **EXPERIMENTAL METHODS OF TEACHING ECONOMIC COMPONENT IN THE CONTENT OF UKRAINIAN HISTORY TO 8-9-FORM PUPILS OF COMPREHENSIVE SCHOOLS**

The paper deals with the results of teaching economic component in the content of Ukrainian history to the pupils of 8-9th forms. Recent events in Ukraine demonstrate the crisis in the educational system in general and in the methods of teaching economic component in the content of Ukrainian history in particular. Economic component is one of the key elements in historical education, which forms certain knowledge, skills, experience and values necessary for young generation in their lives. Practical teachers convince that it is very hard to teach pupils to understand and correctly use economic component in future if we make the most out of traditional methods. Results of questioning among pupils of 8-9th forms show the average level of their achievements. This problem determines the need for improving the methods of teaching economic component. Consequently, the aim of the paper is to present the results of testing experimental methods of teaching economic component in the content of Ukrainian history to pupils of 8-9th forms of comprehensive schools. At the first stage, scholarly literature was analyzed; experimental research was carried out which made it possible to evaluate teaching economic component to pupils. After that, original methods of teaching economic component were developed. We chose control classes, in which economic component was taught using traditional methods, and experimental classes for teaching economic component using author's original methods. It was statistically confirmed that the result in classes, where traditional methods were used, did not change significantly. As for the classes, where author's methods were used, achievement growth was observed. In conclusion, it can be stated that the developed author's methods of teaching economic component in the content of Ukrainian history to pupils of 8-9th forms are effective.

**Keywords:** economic component, history of Ukraine, teaching methods, testing.

*Рецензент: д. пед. н. І. І. Смагін*

*Подано до редакції 03.06.2016*